

Ιωαν. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Ο εθελοντικός τομέας ως παράγων τοπικής πολιτιστικής ανάπτυξης: Η περίπτωση της πόλης του Πειραιά 1974-2000. Διδακτ. Διατριβή, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης Π.Π.Κ.Π.Ε. Αθήναι, 2002

Το θέμα το οποίο διαπραγματεύεται ο κ. Ιω. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ είναι ο εθελοντικός τομέας και ειδικότερα οι οργανώσεις, που δραστηριοποιούνται στο τοπικό κοινωνικοπολιτιστικό γίγνεσθαι και συμβάλλουν στην Τοπική Πολιτιστική Ανάπτυξη. Η σημασία και οι νέοι ρόλοι, που το εθελοντικό κίνημα καλείται να διαδραματίσει, ευρίσκονται στον πυρήνα ενός σύγχρονου και κρίσιμου προβληματισμού για τον επανακαθορισμό του ρόλου και της ιδιότητας του πολίτη στον σημερινό κόσμο. Η αναζήτηση κινήτρων για την τόνωση της ενεργού συμμετοχής και την ενδυνάμωση της συλλογικής δράσης, η διερεύνηση των αναγκών και των συμφερόντων όσων συμμετέχουν στις εθελοντικές οργανώσεις, αποτελούν τις ιδιαίτερες συνιστώσες της αναζήτησής του.

Ο Συγγραφέας μελετά θέματα πολιτιστικής πολιτικής, πολιτιστικής παραγωγής και πολιτιστικής ανάπτυξης και ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο προσδιορίζοντας με ακρίβεια τον ρόλο του εθελοντικού τομέα στην Τοπική Πολιτιστική Ανάπτυξη και μάλιστα σε συσχέτιση με τις Οργανώσεις του Δημόσιου και Ιδιωτικού τομέα. Η πολιτιστική πολιτική, ως συστατικό της στρατηγικής της ανάπτυξης και η δημιουργία πολιτιστικού κεφαλαίου με την αξιοποίηση των πολιτιστικών υποδομών, δομών και υπερδομών εκλαμβάνονται ως οι απαραίτητες εισροές με βάση τις οποίες συντελείται η παραγωγή πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών.

Παράλληλα, ο εθελοντισμός διερευνάται σε όλες του τις εκφάνσεις. Σε κοινωνικό επίπεδο οι νέες διαστάσεις του εθελοντικού κινήματος συνδέονται με την κοινωνική δυναμική του και την παραγωγή κοινωνικότητας, σε πολιτικό επίπεδο με τον αυτόνομο πολιτικό ρόλο του και την νέα αντίληψη της ιδιότητας του πολίτη και σε οικονομικό επίπεδο με τις νέες μορφές απασχόλησης, την αλληλέγγυα οικονομία και την παραγωγή ευημερίας. Αναλυτική αναφορά γίνεται στις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες των τελευταίων δεκαετιών, που επανακαθορίζουν την σημασία και το περιεχόμενο των εθελοντικών οργανώσεων. Η αποδυνάμωση του κράτους πρόνοιας και η κρίση της παραδοσιακής πολιτικής συμμετοχής επιδρούν ιδιαίτερα στην ανάπτυξη του εθελοντικού κινήματος. Η αναζήτηση μεταϋλιστικών αξιών και νέων συλλογικών ταυτοτήτων επαναπροσδιορίζουν τον ρόλο του και φέρνουν τον εθελοντισμό στο προσκήνιο με μία εντυπωσιακή ανάπτυξη σε παγκόσμια κλίμακα.

Σωστά επισημαίνεται, ότι η εθελοντική συμμετοχή και δράση ποικίλει ανάλογα με τον χώρο και το πολιτιστικό περιβάλλον έκφρασής της, ευρίσκεται σε αντιστοιχία με την χρονική περίοδο και την εποχή που συντελείται, διαφοροποιείται σύμφωνα με τα θέματα με τα οποία ασχολείται. Συνεπώς, καθίσταται αναγκαίο για την μελέτη των εθελοντικών οργανώσεων και των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών να τηρηθούν ορισμένες βασικές αρχές και προϋποθέσεις ανάλυσης, που έχουν σχέση με το συγκεκριμένο είδος δραστηριότητας, την τοπικότητα και την χρονικότητα του φαινομένου. Συγκεκριμένα, εξετάζονται οι μορφές, οι λειτουργίες και οι δράσεις του πολιτιστικού εθελοντισμού και σχετίζονται με την ενδυνάμωση του πολίτη και την διεύρυνση της δημοκρατίας, με την συνεισφορά στην κοινωνική συνοχή και την κατανόηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας.

Ο Συγγραφέας επεξεργάζεται ένα νέο Σχέδιο ταξινόμησης και οριοθέτησης των πεδίων έκφρασης του εθελοντισμού, που συνάδει με τις ιδιαιτερότητες και τις ιδιομορφίες

του ελληνικού εθελοντικού χώρου, αναλύοντας θέματα, που έχουν σχέση με την θεσμική και οικονομική υπόσταση των εθελοντικών οργανώσεων, το βαθμό ανιδιοτέλειας των υπηρετούμενων σκοπών τους, την αυτονομία της δομής και την αυτοτέλεια της διοίκησής τους, την εθελοντικότητα της συμμετοχής και την συλλογικότητα της δράσης τους. Το Σχέδιο δοκιμάζεται στη μελέτη των οργανώσεων του πολιτιστικού εθελοντισμού της πόλης του Πειραιά για το τελευταίο τέταρτο του εικοστού αιώνα (1974-2000), όπου εξετάζεται η συνεισφορά τους στην πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης. Τα συμπεράσματα της έρευνας πεδίου αποτυπώνουν την έκρηξη των εθελοντικών οργανώσεων στα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης. Η επικαιρότητα του εθελοντισμού κατά την δεκαετία του 1990 αναδεικνύεται με τις πολυμερείς Οργανώσεις, τον εθελοντισμό μικροκλίμακας και την διεκδίκηση ρόλων με νόημα και περιεχόμενο από τους ίδιους τους συμμετέχοντες.

Ο συγγραφέας προσδιορίζει φαινόμενα ιδιαίτερης σημασίας -στον χώρο της Τοπικής Πολιτιστικής Ανάπτυξης- που έχουν σχέση με τον εποικισμό των εθελοντικών οργανώσεων από το κράτος, τον ιδιωτικό τομέα και τις πολιτικές οργανώσεις. Επίσης, εξετάζει γεγονότα, όπως οι μετακινήσεις και μεταλλαγές του «διαθέσιμου δυναμικού ενεργούς συμμετοχής», που διαφοροποιούν και επαναπροσδιορίζουν τις «ατομικές λογικές συλλογικής δράσης» μεταξύ εκείνων, που συμμετέχουν στις πολιτιστικές συλλογικότητες του Εθελοντικού χώρου και τις Οργανώσεις του Δημόσιου, του Ιδιωτικού και του Ενδιάμεσου τομέα.

Με εύστοχο τρόπο προσδιορίζονται οι διάφορες μορφές συνεργασιών του εθελοντικού κινήματος, διερευνώνται οι βασικότερες στρατηγικές, που υιοθετεί και οι σημαντικότερες εκδοχές συμβολής στην Τοπική Πολιτιστική Ανάπτυξη.

Για να προσδιορισθεί ένας διαφορετικός ρόλος των εθελοντικών Οργανώσεων στην Τοπική Πολιτιστική Ανάπτυξη, τίθεται ένα πρωταρχικής σημασίας δίλημμα, που προϋποθέτει μία σαφή τοποθέτηση: Αρκεί στις εθελοντικές πολιτιστικές οργανώσεις να επιδιώκουν την απόκτηση δύναμης και την κατοχύρωση θέσεων ισχύος σε σχέση με τους άλλους τοπικούς πολιτιστικούς φορείς; Ή, μήπως, θα ήταν σημαντικότερο να καταστήσουν δική τους στρατηγική επιλογή αλλά και στρατηγικό στόχο της τοπικής κοινωνίας την καλλιέργεια ενός συμμετοχικού πολιτισμού εμπλουτίζοντάς τον με την αναδυόμενη κουλτούρα του εθελοντισμού.

Με βάση την δεύτερη προσέγγιση για τον ρόλο των εθελοντικών οργανώσεων, διατυπώνεται η πρόταση για μία νέα στρατηγική του εθελοντικού κινήματος, που διεκδικεί την καθιέρωση πιο σύνθετων πλαισίων κοινής δράσης με τις Οργανώσεις των άλλων τομέων, ώστε να κινητοποιούνται νέες δυνάμεις, να ορίζονται συναρμοδιότητες και να συναποφασίζονται δραστηριότητες. Σε αυτή την νέα στρατηγική Τοπικής Πολιτιστικής Ανάπτυξης, το εθελοντικό κίνημα αποτελεί την ιδιαίτερη συνιστώσα ενός «Πολυκεντρικού Εταιρικού Μείγματος συνέργειας και συναυτουργίας», που συμπεριλαμβάνει τοπικές δυνάμεις από όλους τους χώρους, για την από κοινού διοίκηση πολλαπλών υποκειμένων, την διαχείριση πολλαπλάσιων πόρων, την αξιοποίηση αυξημένων αρμοδιοτήτων και την άσκηση ολοκληρωμένων πολιτικών και δράσεων.

Με βάση το κοινό στρατηγικό σχέδιο Τοπικής Πολιτιστικής Ανάπτυξης μεταξύ των δυνάμεων του Δημόσιου, Ιδιωτικού και Ενδιάμεσου τομέα, είναι δυνατόν οι εθελοντικές οργανώσεις να διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην διαμόρφωση μίας εταιρικής στρατηγικής Πολιτιστικής Ανάπτυξης. Απομένει να αποδειχθεί και η ρεαλιστική διάσταση τέτοιων στρατηγικών σχεδίων με την δοκιμασία τους σε πραγματικές κοινωνικές συνθήκες, βασισμένων στις συγκεκριμένες ανάγκες και τις προτεραιότητες των τοπικών κοινωνιών.

Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ